

BRATRČICKÉ HNUTÍ V PLÁNECH A AKTIVITÁCH KRÁLE JIŘÍHO Z PODĚBRAD

MARTIN ŠANDERA

The study follows the position that the little brother movement on the territory of Slovakia took the newly elected Czech King George of Poděbrady. He tried to play the role of mediator skilful especially between John sparkle of Brandys and its allies among the brethren. Repeatedly in their favor by the Hungarian king intervened in November 1460 to his envoys no truce negotiated an important, but to restore good relations with Matthias Corvinus be successful in the eyes of King greater weight. Genuine supporters of King George never had a little brother movement, although he was often wrongly suspected that the brethren secretly supports. In 1465 selected not very numerous group offered access to their services, but most of the movement declined in August až September 1466 he had his son Prince Viktorín with the royal army to prevent the Hussites from western Slovakia moved for Moravian border.

Key words: the late Middle Ages; the Czech-Hungarian relations; George of Poděbrady; Brotherhood.

Bratřické hnutí a jeho příslušníky, navzdory jejich mnohonárodnostnímu složení označované uherskou šlechtou i duchovenstvem prostě za Čechy, historiografie 20. století často vnímala jako nositele husitské tradice či přímo jako pokračování husitství v jiném prostředí. S oblibou se odvolávala na hlášení do Říma z roku 1449, podle něhož prý příslušníci Jiskrových vojsk zavádějí v horních Uhrách přijímání večere Páně podobou.¹

Jak se však na bratříky díval ten, kdo je v dějinách střední Evropy zapsán jako husitský král a kdo zemřel v papežské klatbě, tedy Jiří z Poděbrad? Navzdory tomu, jak často býval český panovník podezříván i veřejně osočován, že bratříky podporuje, i navzdory nadějším, které vkládali do spojení s ním a jeho zásahů do uherských poměrů samotní bratřiči, skutečného příznivce, natož pak protektora toto hnutí v českém králi nikdy nemělo.

To však neznamená, že by v jeho plánech a politických tazích nesehrálo zajímavou roli. Pozornost si v prvé řadě zaslouží jeho poměr k muži, který měl na bratříky, i když se s nimi sám několikrát dostal do ostrých střetů, stěžejní vliv – tedy Janu Jiskrovi z Brandýsa.² Písemné doklady máme již od počátku 50. let, kdy Jiří, v té době již zemský zvolený správce Českého království

¹ Svědectví o tom viz MORAVEC, M.: *Bratřiči – slavní bojovníci 15. století*. In: Jihlava a basilejská kompaktáta. Jihlava 1992, s. 203–220. Kde zazněla ta zpráva, že Jiskrovi vojáci šíří přijímání podobí. Doklady o tom, že jsou nazýváni Čechy, potvrzoval i sám Matyáš Korvín, když 24. 3. 1458 udělil Košičanům právo razit peníze, což podmínil vydržováním vojska „proti Čechům“ – MIŠÍK, M.: *Husiti na Slovensku*. Bánska Bystrica 1928, s. 262.

² K osobnosti Jana Jiskry SILVIUS, A.: *De viris illustribus*. In: Palacký, F. (ed.): *Die Reise nach Italien im Jahre 1837*. Praha 1838, s. 116; HOLINKA, R.: *Jan Jiskra z Brandýsa odpolitizovaný*. Jednota 1. K dochovaným listinám, v nichž byl Jiskra vydavatelem či adresátem srovnaj MARSINOVÁ, A. (ed.): *Ján Jiskra z Brandýsa a jeho diplomatická produkcia 1441–1462*. Bratislava 1977, s. 106, č. 4; BUZINKAYOVÁ, A.: *Písemnosti a kancelária Jána Jiskru z Brandýsa*. In: *Slovenská archivistika* 17, 1982, s. 64–91; BECANINOVÁ, K. a kol.: *Regesty listín Jána Jiskru z Brandýsa*. In: *Zborník príspevkov z konferencie Husiti na Slovensku*. Zvolen 2001, s. 143.

opakovaně a překvapivě důrazně vybízel východoslovenská města, aby Jiskru podporovala.³ Dne 26. prosince 1457 Jiří, umírajícím Ladislavem Pohrobkem určený správce celé České koruny, Jiskru kontaktoval s tím, že mladého Matyáše Korvína hodlá jako přítele propustit do Uher. Důležitější bylo upozornění, že „...*jej pana Mathiase na témž sem postavil, aby s tebu pokoj tak měl*“, a zve proto Jiskru na chystané jednání na moravsko-uherských hranicích.⁴

Na únorovém sjezdu ve Strážnici Jiří poprvé předvedl přístup, který se stal pro jeho zahraniční politiku v následujících letech naprosto charakteristický – nabídnout se jako prostředník a obratně si zavázat sobě znesvářené strany. Pro Matyáše, nyní už zvoleného uherského krále, jemuž zasnoubil svou dceru, se s jistým úspěchem pokusil získat záruky míru z Jiskrovy strany. Přesný obsah dohody uzavřené s Jiskrovými vyslanci nám není bohužel znám, ale v praxi měla doslova jepičí život. Už po měsíci se Jiskra postavil proti Korvínovi s cílem dosadit na trůn polského krále Kazimíra IV, proti jehož bratru Vladislavu Varnenčíkovi sám kdysi ve službách královny vdovy Alžběty tak urputně válčil.⁵

Matyáš Korvín si již na konci března 1458 v této souvislosti Jiřímu, tehdy už zvolenému českému králi nejen na Jana Jiskru opakovaně stěžoval, ale požádal ho i o vyslání pomocného sboru 500 těžkých jezdců.⁶ Historikové Mikuláš Mišík a Alžběta Gácsová vyslovili domněnku, že tuto pomoc patrně i dostal, ale o tom lze vznést vážné pochybnosti. Pokud se tehdy Poděbradovi vojáci na území dnešního Slovenska objevili, pak je na místě je mnohem spíše spojovat s vojenským doprovodem, který byl z české strany pod vedením Zdeňka Kostky z Postupic poskytnut uherským biskupům (Augustin Rábský a Vincenc z Vácova), kteří 7. května 1458 v chrámu sv. Víta pomazali a korunovali Jiřího z Poděbrad na českého krále.⁷ Ani v oblasti západního Slovenska, natož pak v bojích, které se na jaře rozpoutaly v spišské a šarišské oblasti mezi bratříky a vojsky uherského krále, v nichž vynikl především Šebestián z Rozhanoviec, se dochované prameny o jejich účasti nezmiňují.⁸

Pakliže nedošlo byt k symbolické vojenské pomoci ze strany krále Jiřího Matyáši Korvínovi, je zřejmé, že přes své předchozí vazby na Jana Jiskru měl Poděbrad na dobrých vztazích s mladým uherským králem eminentní zájem. Matyáš Korvín dosud jako jediný ze středoevropských panovníků otevřeně uznal jeho volbu a odpor ostatních stále ještě nebyl překonán. Poděbrad proto bratříkům nijak diplomaticky, natož pak finančně či vojensky nepomohl a jeho postoj

³ 14. června 1452 psal Jiří v tomto duchu do Kremnice, výslovně se zmiňoval o městech Košice, Levoča a Bardějov – originál se dochoval v archivu města Kremnice, č. 102, odkud čerpal TELEKI, J.: *Hunydiak kora Magyarországon X.* (dále jen TELEKI, J. (ed.) *Magyarországon*.) Pesten 1853, s. 344–345.

⁴ CHALOUPECKÝ, V. (ed.): *Středověké listy ze Slovenska*. Bratislava – Praha 1937, s. 90–91, č. 102. Originál není k dispozici, současný opis se uchoval v archivu města Bardějov.

⁵ Texty dohod uzavřených ve Strážnici s datem 8. a 9. února jsou uchovány v rukopise z kanceláře Jiřího z Poděbrad, Národní knihovna Praha, sg. XXIII D 163, fol. 357r–358r. Text listiny, kterou tehdy vydal Korvín, se uchoval ve Státním oblastním archivu Třeboň, f. Historica, sign. 1726. K širšímu kontextu jednání ve Strážnici ČORNEJ, P. – BARTLOVÁ, M.: *Velké dějiny země Koruny české VI. (1437–1526)*. Praha – Litomyšl 2007, s. 154; KALOUS, A.: *Matyáš Korvín (1443–1490). Uherský a český král*. České Budějovice 2009, s. 52–53.

⁶ Korvínův list s žádostí o vyslání jezdců viz *Urkundliche Beiträge zur Geschichte Böhmen und seine Nachbarländer im Zeitalter Georgs von Podiebrad*. In: Palacký, F. (ed.): *Fontes rerum Austriacarum* (dále jen FRA) XX, s. 142–144, č. 148, 150.

⁷ Ke korunovací krále Jiřího a doprovodu pro uherské biskupy FRA XX, s. 151–152.

⁸ MACEK, J.: *Král Jiří a král Matyáš. Od přátelství k nepřítelství (1458–1469)*. Časopis Matice moravské (dále jen ČMM) 110, 1991, s. 297–311; HEYMANN, F. G.: *George of Bohemia. King of heretic*. Princenton – New Jersey 1965, s. 166–172. K vojenskému doprovodu URBÁNEK, R.: *Věk poděbradský III*. Praha 1939, s. 186 a 367. GÁ-CZOVÁ, A.: *Boj Mateja I. proti Jánovi Jiskrovi z Brandýsa a bratříkom v letech 1458–1467*. Historický časopis 25, 1977, No. 2, s. 199. MIŠÍK, M.: *Husiti na Slovensku*. Bánska Bystrica 1928, s. 257–258.

nezměnila ani krutá porážka u Šarošpatku (21. května 1458) a smrt hlavního vůdce bratříků Petra Aksamita z Košova.⁹

Naději, že Poděbrad změní svůj přístup a bude ochoten je výrazněji podporovat, bratříkům přinesl zdánlivě prudký obrat v jeho vztazích s Matyášem Korvínem v prvních měsících roku 1459. Na Poděbrada se tehdy obrátila i uherská opozice vedená Miklóšem Uljakim a Lájosem Garayem s výzvou, aby sám, nebo pro svého syna Jindřicha přijal uherskou korunu. Jindřich byl s Uljakiho dcerou Jeronýmou zasnouben již od roku 1455 a ona nyní dokonce pobývala na Poděbradově královském dvoře v Praze. Na jednáních s uherskými pány v Olomouci a ve Znojmě se měli objevit i zástupci bratříků, patrně zazněly i přísliby, že by v případě války o uherský trůn mohl využít jejich vojenské síly. Poděbradův postoj byl však pro bratříky trpkým zklamáním. Za situace, kdy potřeboval docílit plné pacifikace domácích odpůrců, především slezských knížat a odbojné Vratislavi (Wroclaw, Breslau), a zajistit si plné uznání v Říši jakožto první z kurfiřtů, nabídku uherské koruny jasně odmítl. Vrhout se do uherského dobrodružství by i v případě vítězství nad Korvínem vyvolalo velmi negativní odezvy nejen u císaře, ale i především u papeže Pia II. Výhodnější se zdálo formálně podpořit právě nárok Fridricha III. a oplátkou žádat plné uznání jako prvního kurfiřta Svaté říše římské a povýšení svých synů do stavu říšských knížat.¹⁰

Český král sice nepřerušil s bratříky kontakty a neměl sebemenší námitky, když jejich služeb Fridrich III. využil proti Korvínovi, ale jeho podpora Habsburkovi při zápase o uherský trůn zůstala čistě proklamativní. Přestože ve smlouvách, které s císařem uzavřel, byly projednávány podmínky české vojenské výpravy do Uher včetně konkrétního termínu a stanovení vysoké finanční kompenzace za tuto pomoc, fakticky Jiří proti Korvínovi vojensky nepodnikl naprosto nic.¹¹

Přesto ani Jan Jiskra nemohl říci, že pro něj český král nic neudělal a zcela zapomněl na předchozí přátelské vazby. Jiří v Jiskrův prospěch (a jeho velitelů) u krále Matyáše opakovaně politicky intervenoval, ale přesnou dataci těchto jeho kroků postrádáme a informování o nich jsme až ze zdroje pocházejícího z podzimu 1460 a vázaného překvapivě na německé, nikoli uherské prostředí.

Tímto zdrojem je dohoda o vojenské spolupráci s bavorským vévodou a rýnským falckrabím Ludvíkem Bohatým namířená právě proti Matyáši Korvínovi, kterou král Jiří s ambiciózním Witeltsbachem uzavřel v říjnu 1460. Český král její váhu ještě zdůraznil, když na sněmu v Praze požádal české stavy o svolání zemské hotovosti k výpravě do Uher ke dni sv. Martina. Ze smlouvy jsme informováni, že Jiří v předchozích měsících opakovaně vyzýval uherského panovníka,

⁹ K porážce bratříků u Šarošpatku BONFINIUS, A.: *Rerum Hungaricarum Decades Quingue*. Typis. Leopoldus Franciscus Landerer. Budae 1770. s. 411; URBÁNEK, R.: *Věk poděbradský III.*, s. 447–448; TRESP, U.: *Söldner aus Böhmen. Im Dienstdeutscher Fürsten: Kriegsgeschäft und Heeresorganisationim 15. Jahrhundert*. Paderborn – München – Wien – Zürich 2004, s. 63. Opis listiny Šebestiána z Rozhanoviec o těchto bojích vydal v plném znění TÓTH-SZABÓ, P.: *A cseh-huszita mozgalmak es uralom története Magyarországon*. Budapest 1917, s. 420–421, č. 69.

¹⁰ K jednání v Olomouci a Znojmě PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. Praha 1921, s. 872. URBÁNEK, R.: *Věk poděbradský IV.*, s. 340. Výstižný nástin skladby a aktivit protikorvínovské opozice v Uhrách v tomto období podal KALOUS, A.: Matyáš Korvín, s. 60–61.

¹¹ Originál smlouvy z 5. srpna 1459, kde císař Fridrich III. slibuje králi Jiřímu poloviční výnos ze všech užitků a regent království Uherského na 3 léta, jestliže mu vojenskou silou dopomůže k vládě v Uhrách, je uložen v Národním archivu Praha (dále jen NA Praha), f. Archiv České koruny (1158–1935) – (dále jen AČK), sg. 1638. K těmto smlouvám ČORNEJ, P. – BARTLOVÁ, M.: *Velké dějiny země Koruny české VI. (1437–1526)*. Praha – Litomyšl 2007, s. 172–173. Král Matyáš byl o těchto smlouvách poměrně dobře informován a ještě v roce 1470 je tvrdě připomněl českým vyslancům jako doklad Poděbradovy zrady na něm. K císařovým snahám prosadit se na Korvínův úrok v Uhrách i NEHRING, K.: *Matthias Corvinus, Kaiser Friedrich III. und das Reich: zum hunyadisch-habsburgischen Gegensatz im Donauraum*. München 1975, s. 45–62.

jehož vojska Jiskrovi a jeho kapitánům oblehla několik hradů v spíšské a šarišské župě, aby takových škod zanechal a stáhl své vojáky zpět. Toho však Korvín nedbal a právě to je jedním ze tří hlavních důvodů, proč je proti němu nyní uzavřeno česko-bavorské válečné spolenectví.¹²

Fakticky nebylo proti králi Matyáši podniknuto opět vůbec nic a k datu, kdy mělo do Uher vtáhnout české vojsko, naopak právě do Košic přichází česká delegace s překvapivě přátelskými návrhy. Proč tento zdánlivě nečekaný obrat – král Jiří musel v zájmu celistvosti České koruny a plného uznání v pozici prvního kurfiřta Svaté říše římské dočasně obětovat své přátelské vztahy s Matyášem Korvínem, ale ve skutečnosti se nikdy nemínil v zápase o uherský trůn vojensky angažovat. Jeho snaha se z pozice císařova spojence obratně přesunout do role prostředníka mezi ním a Matyášem výrazně zesílila, když na březnovém sjezdu v Olomouci papežští nunciové Jeronym Krétský a František z Toleda krále Jiřího důrazně upozornili, že v Římě má myšlenka česko-uherského spolenectví, které by bylo využito proti Turkům, stále velkou váhu a sympatie Pia II., ve střetu císaře a Korvína jsou na Matyášově straně. Na jednání se dostala i otázka bratříků. Jiří byl informován i o plánu kardinála Juana Carvajala masově najmout a nasadit bratříky proti Turkům, který v březnu 1460 posvětil i papež Pius.¹³

Bylo nezbytné objasnit tyto širší politické souvislosti, neboť i ony výrazně ovlivnily vyslání mise českého krále, která se přímo dotkla k oblasti Košic a Prešova, kde Korvínovi hejtmané v čele s Šebestiánem z Rozhanoviec (Rozgoněm) a Imrichem Zápolským ve spojení s místní šlechtou a s podporou východoslovenských měst (Košice, Prešov, Bardějov a další) již řadu měsíců vedli vyčerpávající válku proti pevným bratříckým hradům Šariš, Rychnava a Šarišský Hrádok (Novohrad).¹⁴

Misi předcházela ještě jeden zajímavý tah ze strany krále Jiřího a tím byl vojenský zásah proti posádce bratříků v horním Slezsku, kteří v září 1460 obsadili městečko Lešnice patřící knížeti Mikuláši Opolskému. Na rozkaz krále Jiřího se k české hotovosti připojily i oddíly z Vratislavi, ale žádná krvavá řež se nakonec u Lešnice nekonala a bratřiči se v pokoji stáhli.¹⁵ Jakoby Jiří touto demonstrací síly upozorňoval slovenské bratříky – budu sice působit při jednání s Korvínem ve váš prospěch, ale budete-li dělat přílišné potíže, mohlo by tomu být i jinak.

V listopadu 1460 tedy na východ dnešního Slovenska dorazilo poselstvo českého krále, vedené jeho důvěrníkem Zdeňkem Kostkou z Postupic, který byl nejen nejvyšším mincmistrem a budoucím nejvyšším purkrabím pražským, ale i nepsanou hlavou české kališnické šlechty.¹⁶ Oficiálně byl Kostka pověřen urovnat konflikt mezi uherským panovníkem a Janem Jiskrou z Brandýsa a jeho hejtmany na zmiňované Rychnavě s Janem Talafúsem, Šariši s Matějem z Kněžic, Novohrad ovládal zkušený válečník Petr z Ratkova. Kostkův příchod skutečně znamenal zastavení válečných operací a pan Zdeňek bratříkům vyjednal několikaměsíční příměří.

¹² Originál je NA Praha, AČK, sg. 1689. Text dohody s Ludvíkem Bohatým – FRA XX, s. 232–233 a AČK VI, s. 81–82.

¹³ O olomouckém sjezdu URBÁNEK, R.: *Věk poděbradský IV*, s. 342–344.

¹⁴ K těmto bojům GÁCZOVÁ, A.: *Boj Mateja I. proti Jánovi Jiskrovi z Brandýsa a bratříkom v letech 1458–1467*. Historický časopis 25, 1977, s. 187–216. K hradům PLAČEK, M. – BÓNA, M.: *Encyklopedie slovenských hradů a hrádků*. Praha 2007, s. 287–288; SLIVKA, M. – VALLAŠEK, A.: *Hrady a hrádky na východním Slovensku*. Košice 1991, s. 189. Lokalizace Novohradu (dobové označování Ujvár) může být zavádějící, neboť odkazuje i k jiným lokalitám.

¹⁵ ROTH, G. (ed.): *Magister Petr Eschenloer. Geschichte der Stad Breslau. Teilband 1. Chronik bis 1466*. Münster – New York – München – Berlin 2003, s. 350–351. Z literatury URBÁNEK, R.: *Věk poděbradský IV*, s. 150 a 175.

¹⁶ K osobnosti Zdeňka Kostky – ŠANDERA, M.: *Zdeňek III. Kostka z Postupic – přítel krále, nepřítel církve*. In: Evropa a Čechy na konci středověku. Sborník příspěvků věnovaných Františku Šmahelovi. Centrum mediivistických studií. Praha 2004, s. 323–336; TÝŽ: *Zdeňek Kostka z Postupic – „alter ego“ husitského krále (Životní osudy předního kališnického šlechtice poděbradské éry)*. In: Acta Universitatis Reginahradecensis. Historica I. Hradec Králové 2006, s. 99–120; PAKOSTA, O.: *Visutá pečeť Kostků z Postupic*. In: Pomezí Čech a Moravy 1, 1997, s. 43–58.

Zároveň však dal králi Matyáši najevo, že tu z české strany jsou ve hře mnohem vyšší zájmy a úkolem mise není nic menšího, než výrazná změna české zahraniční politiky, odklon od dosavadní orientace na císaře Fridricha III. a opětovné sblížení krále Jiřího s Matyášem Korvínem. Klíčovým bodem se stala realizace již v únoru 1458 (při jednáních ve Strážnici) dohodnutého sňatku mezi Poděbradovou dcerou Kateřinou Kunhutou a Matyášem Korvínem.

Výsledkem byla dohoda, podle níž Matyáš 21. prosince 1460 přijede do Trenčína a bude prostřednictvím rychlých posílů s králem Jiřím, který se dostaví do Olomouce, konzultovat podmínky svatby i všechny sporné body ve vzájemných vztazích. Dne 25. listopadu (na den svaté Kateřiny) nechal Korvín tuto úmluvu v Košicích veřejně vyhlásit.¹⁷

Byla uzavřena i dohoda ve věci obléhaných bratrických pevností, její text do zmíněné úmluvy z 25. listopadu začleněn nebyl a torzovitost, ba protikladnost zpráv způsobila u historiků určité zmatky. Podle první verze byly Kostkovi jako zástupci českého krále, jehož obě strany uznávají jako prostředníka a rozsudce, dočasně svěřeny – buď oba hrady Šariš a Rychnava, nebo určité pásy fortifikací kontrolované bratříky, především opevnění na svahu pod šarišským hradem, k jehož stavbě dal kdysi pokyn sám Jiskra. Podle druhé verze převzal Kostka naopak do svých rukou pevnůstky a obléhací ležení, které vybudovali vojáci Korvínova vojevůdce Imricha Zápolského. Nevíme, jak početný vojenský doprovod s sebou Kostka přivedl, tak rozsáhlé pevnosti (zvláště Šariš), by několik desítek vojáků držet nemohlo. Vycházejme nejen z logiky věci, ale především z listu krále Matyáše zasláném do Bardějova, v němž panovník oznámil, že před vánoce jako doklad dobré vůle dal pokyn svým velitelům, aby tyto pevnůstky vydaly do rukou Kostkovým lidem. Jenže již na svátek tří králů příštího roku slyšíme, že uherský panovník pověřil Imricha Zápolského, aby je přijal z Kostkových rukou zpět a osadil ozbrojenci.¹⁸

Česká mise přerušila tehdy válečné operace maximálně na tři měsíce, na jaře Imrich Zápolský obnovil válečné operace a na podzim byl Šarišský hrad po dohodě s hejtmánem Matějem z Kněžic vydán do Korvínových rukou.

Na ohlášeném jednání v Trenčíně, komplikovaném ovšem Matyášovým onemocněním, dal prostřednictvím svých vyslanců český král jasně najevo, že obnovenému spojení s uherským králem přikládá stěžejní váhu a s jeho ochranou už nyní Jiskra počítat nemůže. Doslova šokem byl pro starého válečníka Poděbradův výnos, podle něhož coby rozsudce respektovaný oběma stranami navrhl, aby se Jiskra za vysoké finanční odstupné, vyplacené ve čtyřech splátkách, stáhl i se svými muži z Uher. Jiskra rozhořčeně odmítl a nepříznivou situaci řešil rychlým spojenectvím s císařem Fridrichem III., dne 10. března 1461 mu dokonce složil přísahu jako uherskému králi.¹⁹

V následujících letech král Jiří k bratříkům zaujal postoj, který největší znalec poděbradské éry historik Rudolf Urbánek označil slovy: *záměrně jen bedlivý pozorovatel*. V této situaci je na místě připomenout obvinění, která se později často objevovala – tj. že Jiří z Poděbrad bratříky tajně financuje. Fakticky se jednalo o pouhé vydržování informátorů, ostatně analogicky si Jiří počínal, pokud šlo o rakouskou opozici.²⁰

¹⁷ Text dohody otiskl PALACKÝ ve FRA XX, s. 234–236, č. 30. Z literatury k tomu URBÁNEK, R.: *Věk poděbradský IV*, s. 359.

¹⁸ Ke Kostkově uherské misi TOMEK, V. V.: *Dějepis města Prahy VII*. Praha 1886, s. 14–16; URBÁNEK, R.: *Věk poděbradský IV*, s. 359, pozn. 103.

¹⁹ GÁCSOVÁ, A.: *Boj Mateja I. proti Jánovi Jiskrovi z Brandýsa a bratříkom*, s. 202 a KALOUS, A.: *Matyáš Korvín*, s. 58. Král Jiří při svém rozhodnutí nepochybně vážil i plány římské kurie, bratříkům se podle něj nabízela budoucnost v boji s Turky, podobně jako kdysi zbytkům táborského polního vojska.

²⁰ K tomu listina krále Matyáše z 10. dubna 1464, ve které činí narovnání o nehodách na moravsko-uherském pohraničí – AČ XV, s. 248–249, č. 133. Z literatury k tomu URBÁNEK, R.: *Věk poděbradský IV*, s. 499.

U města Nowi Targ v polském pohraničí sice pod velením někdejšího rychnavského hejtmána Jana Talafúse došlo k novém vzepjetí bratrstva, ale roztržštěnost a nejednotnost navzdory stále ještě vysokému počtu držených pevností a bojovníků odsoudila hnutí k brzkému úpadku a zániku. Čeští a moravští šlechtici, kteří působili jako hejtmáni bratříků (Jan Talafús, Bartoš z Hetvíkovic, Martin Korbel, bratři Brcálové, Petr z Březovic, Jan z Messenpeka, Boček a Burian Puklice z Pozořic a další) začali mít stále větší zájem o dobrý poměr k Jiřímu, protože si chtěli uchovat možnost návratu na území České koruny. Mnozí měli na Moravě a v Čechách nejen blízké příbuzné, ale i majetek či alespoň věřili, že zde stále budou moci své majetkové nároky uplatnit. V tom se měl trpce zklamat právě proslulý Jan Talafús, který si činil po tchánovi Janu Čapkovi ze Sán nároky na hrad a panství Hukvaldy. S podporou českého krále se však tento majetek v 60. letech navrátit do rukou olomouckého biskupa Protasia z Boskovic.²¹

Od roku 1464 probleskovaly zprávy, že chce Jiří využít bratříky proti odbojné slezské metropoli Vratislav. Paradoxně to však byl papežský legát Jeroným Lando, kdo v listu Baltazarovi Zaháňskému z 16. března 1464 radil, aby Vratislavští, než se o ně papež postará, najali ke své ochraně proti Jiřímu z Poděbrad právě bratříky. Nedošlo k tomu.²²

Přesto byl v letech 1465–1466 král Jiří s bratříky konfrontován mnohem více, než by si přál. V září 1465 na zemském sněmu v Praze jako II. bod stížnosti na styl Poděbradovy vlády vznesl opoziční blok vysoké katolické šlechty obvinění, že Jiří chce najmout roty bratříků proti Vratislavi (v malé míře k tomu roku 1467 opravdu došlo).²³ Samotný král v odpovědi na stížné články tento bod jako jediný nijak nevyvracel, naopak trval na tom, že má právo proti odbojné Vratislavi zasáhnout vlastním vojskem.

Problémy mu ale způsobil přesun bratříků na západní Slovensko a jejich snaha nejen zde vybudovat svou novou mocenskou zónu, ale zajistit si i působišťe a ochranu za moravskou hranicí. Do pohybu se dali i bratřici v jižním Polsku a Rakousku. Můžeme spekulovat, zda kontakty s vybranými veliteli a skupinami bratříků nepřerostly Jiřímu přes hlavu, nabídka vstupu do jeho žoldu pro úzce vybraný okruh lidí mohla vyvolat mnohem větší očekávání. Do svého vojska najal král Jiří či jeho syn kníže Viktorín pouze skupinu několika set mužů. Většího významu a věhlasu z nich dosáhl Václav Vlček z Minic, známý podějí s přídomkem z Čěnova. Začlenění byli do vojska, jemuž velel přední moravský kališník Ctibor Tovačovský z Cimburka. Ačkoli slyšíme, že měl mezi nimi být i proslulý Jan Talafús, je zřejmé, že tento muž kupodivu nikdy významnější roli v Poděbradově vojsku nehrál, bratrským oddílům velel Burian Puklice z Pozořic (pán na Štramberku). Při svém prvním nasazení v oblasti Namyslavi (Namyslow) ve Slezsku způsobili Jiřímu z Poděbrad více problémů než užitku, protože pod záminkou dlužného žoldu, který jim za prokázané služby z minulých let stále ještě nevyplatil polský král Kazimír IV., podnikli několik nájezdů do polského pohraničí.²⁴

²¹ JUROK, J.: *Čeští husitští a katoličtí kondortiéri z Moravy na Slovensku v 15. století*. Vojská história, 2005, č. 3, s. 22–25. O majetkových nárocích Jana Talafúsa k Hukvaldům – SEDLÁČEK, A. (ed.): *Zbytky register králův římských a českých z let 1361–1480*. Praha 1914, č. 1454, o návratu hukvaldského panství do rukou olomouckého biskupa – JORDAN, B.: *Das Königtum Georgs von Podiebrad*. Köln 1916, s. 516–518, stalo se tak před únorem 1467, neboť právě tehdy král Jiří v listu biskupu Tasovi připomínal, jak mu ve sporu o Hukvaldy pomohl.

²² MARKGRAF, H. (ed.): *Scriptores rerum Silesiacarum X*. Breslau 1874, s. 51.

²³ Text zmíněných stížných článků a odpověď krále Jiřího otiskl PALACKÝ v *AC IV*, s. 102–109, č. 4–5. Z literatury URBÁNEK, R.: *Husitský král*. Praha 1926, s. 212–216.

²⁴ K osobnosti Václava Vlčka, který ovšem v 60. letech ještě přídomek „z Čěnova“ neužíval, neboť tento statek obdržel až od krále Vladislava Jagellonského viz DURDÍK, J. v úvodní studii edice *Staročeské vojenské rády*. Praha 1952. K nájezdům na polské pohraničí PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě IV*. Praha 1939, s. 485–486.

Když Jiří z Poděbrad většinu bratříků, kteří se mu nabízeli do žoldu, odmítl, došlo k velmi zajímavé situaci. V květnu 1466 zástupci bratříků navštívili vůdce opozičního bloku katolické šlechty Zdeňka ze Šternberka na jeho hradě v Roudnici a nabídli mu své vojenské služby právě proti králi Jiřímu. Jejich finanční požadavky však neměl Šternberk z čeho pokrýt a k dohodě nedošlo. Teprve papežské subsidie mu v příštím roce umožnily najmout několik set mužů, kteří kdysi s Jiskrou odešli z horních Uher do Rakouska.²⁵

Odmítnutí bratříci se poté, co dostali posily z Polska i Rakouska, přesto pokusili získat si nové základny i na Moravě. V důsledku toho vypukla na moravsko-uherských hranicích dvouměsíční válka (srpen–září 1466). Přesný průběh těchto událostí nám bohužel torzovité prameny neobjasňují, bezpečně je nám známo pouze toto – králův syn, moravský zemský hejtman kníže Viktorín, bratřickým houfům nejprve zabránil proniknout hlouběji na moravské území a posléze je zcela vytlačil za hranice.²⁶

Přitom Matyáš Korvín právě v podpoře bratříků a v šarvátkách na česko-uherských hranicích hledal záminku k vojenskému vystoupení proti králi Jiřímu. Čeští poslové, vedení Albrechtem Kostkou (tento syn husitského hejtmana a diplomata známého z basilejského koncilu – Viléma Kostky o necelé dva roky později přejde do Korvínových služeb a uzavře svůj na nečekané zvraty bohatý život jako komárenský župan) ho o opaku ujišťovali ještě v obléhacím ležení u Velkých Kostolan v lednu 1467.

Paradoxně podstatně víc bratříků proti králi Jiřímu bojovalo, než stálo v jeho službách, v boji s oddíly vedenými jedním z vůdců proslulého černého vojska Františkem z Háje padl v noci z 1. na 2. září 1468 i už vzpomínaný vůdce českého poselstva do Košic Zdeněk Kostka z Postupic.²⁷

doc. PhDr. Martin Šandera, Ph.D.

Historický ústav

Filozofická fakulta

Univerzita Hradec Králové

náměstí Svobody 331

500 02 Hradec Králové

Česká republika

e-mail: martin.sandera@uhk.cz

²⁵ O návštěvě bratřických hejtmanů na Roudnici ZAP, K. V.: *Česko-moravská kronika III*. Praha 1906, s. 198 a SEDLÁČEK, A.: *Hrady, zámky a tvrze Království českého VIII. Rakovnicko a Slánsko*. Praha 1935, s. 34.

²⁶ O těchto bojích PALACKÝ, F.: *Dějiny národu českého*, s. 485. URBÁNEK, R.: *Husitský král*, s. 224 a TOMEK, V. V.: *Dějepis města Prahy VII*. Praha 1886, s. 222–223.

²⁷ KAŠPAR, J. – PORÁK, J. (edd.) *Ze starých letopisů českých*. Praha: Svoboda 1980, s. 203–204.